

ንዝደቀሰ ሰማይ ቀረባዩ

ኤርትራ ምድረ ፑልቲ ተባሂላ ሓንቲ ጥንታዊት አፍሪቃዊት ሃገር እያ። እዛ ጥንታዊት ሃገር ብንግዲ ምስ ንጉሳውያን ፈርኦስት ግብጺ ትራኸብ ከም ዝነበረት ታሪኽ ይሕብረና።

ኣብ እዋን ንጉሳውያን ፈርኦስት ኤርትራ ብወርቅን ዘቤትን ዘገዳምን እንሰሳታት ምልውዋጥ ንግዲ ተካይድ ነይራ። ካብ ኤርትራ ዝኸዱ ንቅጽት አህባይ እንግሊዛውያን ካብ ግብጺ ወሲዶም ኣብ ቤተመዘክር ሎንዶን ተግባሮም አለው፣ እቶም አህባይ ካባይ ከም ዝመጹ መጽናዕቲ ተኸይድሎም ካብ ኤርትራ ከም ዝኸኑ እቲ መጽናዕቲ የነጽር።

ኣብ ኣዱሊስ ምስ ዩኒቨርሲቲ ፍረንሳ ኢታሊ ዝግበር ዘሎ ስነ ጥንታዊ መጽናዕቲ Archeology ነዚ ኣብ ሳዕሊ ተጠቂሱ ዘሎ ዘረጋግጽ ሓቅታት የበስር።

ብተወሳኺ ኣብ ቦያ 2,5 ሚልዮን ዓመት ዕድመ ዘለዎ ሸክና ተረኺቡ ኣብ ቤተ መዘክር ኣስመራ ተግባሩ ኣሎ። ቦያ ካብ ኣዱሊስ ናይ 25 ኪሎሜተር ርሕቀት ዘለዎ ቦታዮ።

ኣብ ቆሓይቶ ተደኩኑ ዘሎ ቅርስታት ምዕዛብ የድሊ። ኣብ ቆሓይቶ ቅድሚ ልደተ ክርስቶስ ልዕሊ 700 ዓመት ትሕቲ መሬት ዝተሰርሑ ህንጻታት፣ ልዕሊ 17 ሃውልቲ፣ ዝተፈላለዩ ቡብሕብርም ክሳብ ሎሚ ናይ ምህሳስ ምልክት ዘየርአዩ ኣብ ክሉ በዓትታት ዝተሳለሉ ቅርስታት፣ ክሳብ ሕጂ ብድቡት ዘይተዋሕጠት ሓጽቢ ነገስታትን መቐብራት ይርከብዎም። ብተወሳኺ ኣብ ከስከሰ፣ መጠራ በለው ከለው፣ ስሉም በዓቲ ወዘተ ኤርትራ ጥንታዊ ታሪኽ ኣብ ከርሳ ዝሓቕፈት ንኸርዓላ አፍሪቃዊት ሃገር እያ።

ኢትዮጵያ ኣብ 1880 ክሳብ 1950 ንጹር ካርታ ዝሓዘት ሃገር እያ። ሓንቲ ኢትዮጵያ ዘወሃሃደ ሃጺይ ምንጊክ እዩ። ጋቤላ ናይ ሱዳን ከንሱ ፈረንሳይ ንመግዛእቶም ኸጥዕሞም ምስ ኢትዮጵያ ጸንቢሮማ። ኡጋደንውን እንተ ኾነ አመሪካውያን ኣብ ኡጋዴን ብዝሒ ነዓዲ ከም ዘሎ ምስ ኣረጋገጹ ብድፍኢት አመሪካ እንግሊዛውያን ንኡጋዴን ካብ ሶማሌ መንዚያም ንኢትዮጵያ ክህብዋ ተገዲዶም።

ኢትዮጵያ ብስም ኣብስኒያ እያ ትፍለጥ ነይራ ኢትዮጵያ ዝብል ስም ሓንቲ ፈረንሳዊት ሲልቪያ ፓንክርስ ዝተባህለት ናይ ሃይለስላሰ ኣብ ዓዲ እንግሊዝ ጸሓፊቱ ዝነበረት ኣብስኒያ ዝብል ስም አጥፊኦ ኢትዮጵያ ቀይራቶ። ኢትዮጵያ ወይ ኣብሲንያ ማለት ናይ ግሪኽ ቃል ኮይኑ ክልቲኡ ጸሊም ማለት እዩ።

ኢትዮጵያ እንትርፎ ብሕርሻን መሸጣ ጸለምቲ ኢትዮጵያውያን እንተ ዘይኮይኑ ካልእ ናይ ባሕሪ ንግዲ ይኹን ምስ ጐረባብቲ ዝኾነ ንግዲ ኣይነበራን። ኢትዮጵያውያን ክሳብ ምምጻእ ደርግ ነጸለምቲ ኣሕዋቶም ኢትዮጵያውያን ጊላ (ባርያ) እንዳ በሉ ከም እንሰሳ ኣብ ዕዳጋ አውራይም ይሸጡን ይልውጡን ነይሮም።

ኢትዮጵያ ስግር ባሕሪ አፍልጦ ንግዲ ዝበሃል ብወረውን እንተኾነ ሰሚያምን ርእዮምን ኣይፈልጡን እዮም። አመሪካ ንኤርትራ ጨፍሊቕም ምስ ኢትዮጵያ ብፈደረሽን ምስ ቆረንዋ ቡብቕሩብ ማለት ድሕሪ 1960 ዓ.ም እዮም ምስ ባሕሪ ተላልዮም። ድሕሪ 1963 ንቐይሕ ባሕሪ ክቈጻጸሩ ጀሚሮም።

ሀዘቢ ኢትዮጵያ እንትርፎ ጽውጽዋይ ሓቀኛ ታሪኽ ክመሃሩ ኣይተገደሉን። ብዛዕባ እቲ ናይ 3000 ዓመት ጽውጽዋይ ብዙሕ ምተንተንክዎ ግን ትርጉም የብሉን። እቲ ኢትዮጵያውያን ዝገልጹዎ ጽውጽዋይ ንግስቲ ሳባ ወይ ምንጊክ ወዲ ንጉስ ሰሎምን ዝብልዎ ኣብ ታሪኽ ዘየሎ ፈጠራ ታሪኽ እዩ፣ ንባዕላ ኢትዮጵያ ታሪኽ ዘይነበራ ሃገር እያ።

ንጉስ ሶሎሞን ወዲ ንጉስ ዳዊት ቅድሚያ ሳባ አብ ዓለም ምፍጣራ 100 ዓመት አብዛ ዓለም ብሞት ተፈልዶ ምንባሩ አብ ብዙሓት መጻሕፍቲ ተሰኒዱ አሎ። ንግስቲ ሳባ ንባዕላ የመናዊት እያ። ዳዊት ንባዕሉ ንግስተ ሳባ ወዓረብ ጋዳ ያመጽኡ ክድብ ተነብዩ።

አብቲ ቀንዲ አርእስተይ ክምለስ፡ ውሑዳት ኢትዮጵያውያን ብገንዘብ ተዓሲቦም ብዛዕባ ዘይምልከቶም ዓሰብን ቀይሕ ባሕርን ክዛረቡ ንሰምዕ አሎና።

ርሑቕ ከይከድና ሕልሚ መራሕቲ ወያነ ንምልእቲ ኤርትራ ንምሓዝኳ እንተኾነ ክሰልጠም ኣይክኣለን ኮይኑ ግን ኢትዮጵያ ብዘይ ኣፍደገ ባሕሪ ሃገር ክትነብር ከምዘይትኸእል ዘዩድሊ ጎሰንሰን የካይዱ ኣለው። ሓንቲ ሃገር ኣፍደገ ባሕሪ ሃልይዋ ትህብትም ማለት ኣይኮነን ወይውን ኣፍደገ ባሕሪ ብዘይ ምህላዎ ትደኪ ማለት ኣይኮነን ንኣብነት አብ ኤውሮጳ ስዊዘርላንድ ኣውስትሪያ ልክሰምበርግ ኣፍደገ ባሕሪ የብለንን ምስ ጎረባብተን ተሰማሚዐን ኩሉ ንጥፈታተን የካይዳ ኣለዋ። ካብ ጎረባብተን ንላዕሊ እንተ ዘይኮኑ አብ ድኸነት ኣይወደቓን። ብዙሓት ሃገራት ኣፍሪቃ ኣፍደገ ባሕሪ ዘይብለን ኣለዋ እዚ ኣተንውን ጸገማት የብለንን። እዚ ናይ ኢትዮጵያ ናይ ባሕሪ ሃተፍተፍ ድኣ ካበይ ዝመጸ እዩ እንተ በልኩ ካብ ተንኮልን ሽርሕን ውዲትን ነፍስ ምትሓትን ዝነቅልዮ።

ሎሚ ታሪኽ ኤርትራ ዝትንትኑ ብዙሓት ኢትዮጵያውያን ፈርዮም ሓቀኛ ታሪኽ ይገልጽዎ ኣለው። ንኣብነት ሻለቃ ዳዊት ወልደገርግስ አብ ኤርትራ ዘሕለፎ ተሞክሮኡ ብምግላጽ ሰራዊት ኢትዮጵያ አብ ኤርትራ ከም ዝጸነተ ብሰፊሑ ኣብሪህዎ እዩ።

ከም በዓል ታምራት ነገራ ነብኡ ዝረኸበት ጥይት ኣስሕያቶ ግዲ ኮይና ብዝሕ ግዜ ብዛዕባ ኤርትራ ሃጠው ቀጠው ክብል ንሰምዖ አሎና ንዝደቀሰ ሰማይ ቀረባ እዩ ከም ዝበሃል ኣቡኡ ደሚርካ ሰራዊት ኢትዮጵያ ልዕሊ 1.5 ሚልዮን መሬት ኤርትራ ውሒጥዎም ኣሎ። ታምራት ነገራ ሕጂኽ ንመን ወዲ ዓሻ ኢትዮጵያዊ ንኸጽንት እዚ ኩሉ ሃተፍተፍ ዝብል ዘሎ። በል ክነግረካ ፈኸራን ጃህራን ነቦታትካን ኣቦሓጎታትካን ኣይጠቐመን ጃህራን ፈኸራኻን ገዲፍካ ነቦኻ ኣተስክሮ።

ካልኣት ድማ ከም በዓል ኤርምያስ ለገሰ ዝኣመሰሉ ናይ ወያነ መሳርሒ ኮይኖም ህዝቢ ኤርትራ ንምጽናት ብዙሕ ሰሪሖም እዮም። አብ ወራር ወያነ አብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝፈጸምካዮ በደል ኣይረሳዕናዮን። ወያነ አብ ስልጣንካ ምስ ተቈራቓሰኻ ግን ሃዲምካ ኣመሪካ ኣቲኻ ከም ፒላጦስ ንጽህ ኩንካ ቀሪብካ። ወዲ ድሙ ከም ቀደሙ ስለ ዝኾነ ብዛዕባ ታሪኽ ኢትዮጵያ ምፍላጥን ምትንታንን ምሓሸኻ። እቲ ብወያነ ዝኸይድ ዘሎ ስነ ኣእምሮኣዊ ዠኖት ኤርምያስ ለገሰ ብገንዘብ ወያነ ተዓሲብካ አብ ኤርትራ ዘዩሎ ታሪኽ ሃተውተው ትብል ኣሎኻ። መንግስቲ ኤርትራ ንምስልምናን ክርስትናን እምነት ብማዕሪ ዘሳሲ እዩ። ንሰኻ ግን ኣብዘይ ትፈልጠ ታሪኽን ሃይማኖትን ክትንትን ምፍታንካ ንሰኻ ዘይኮንካ እታ ካብ ወያነ ዝበልዐት ክብድኻ ረቢጸትካ ዝደርጓሕካዩ ምኃኑ ዘይፈልጥ ሰብ የለን። እዚ ድማ ንህዝቢ ኢትዮጵያ ጠልሚካ ናይ በዓል ጃንዳ ወያነ ጌታጀው ኣሰፋ ስልጣን ከተናውሕ ጥልዕ ጉንብሰ ትብል ዘሎኻ ከዓዕ ምኃንካ ኩሉ ህዝቢ ኢትዮጵያ ኣለልዩካ ከም ዘሎ ክፍልጠካ እፈቱ።

አብ ኤርትራ ዝተእሰረ ጳጋስን ፓትርያሪክን የለን ታሪኽ ክትፈልጥ ኣይተዓደልካን እምበር ወያነ ብዠኖት ምስ ተሳዕሩ ምስሊ ኤርትራ ንምድብን ምስ ምዕራባውያን ሃገራት ተሻሪኹም ዝተፈላለዩ ሚላ ምሂዞም ንምዕራባውያን ጋዜጠኛታት ከምዚ ናትካ ብገንዘብ ዓሲቦም ምሊዮናት ደላራትር ከፊሎም ካርታ ኤርትራ ካብ ካርታ ዓለም ፍሒቕም ንምድርባይ ዘይፈንቀልዎ እብኒ ኣይነበረን። ደርግን ሃይለስላሴን ረብሪቦም ዝገደፍዎ ወያነ ናይ ኣቦታቱን ኣቦሓጎታቱን ደግሲ ኮይንዎ ብሃይማኖት፣ብወገን ብዓሌት ብቐቢላ ንህዝቢ ነንሕድሕዱ ንምንቕት ዘይፈሓስዎ ገመድ ኣይነበረን። ኩሉ ስነ-ኣሳቦም ብህዝቢ ኤርትራ ፈሺሉ።

ድህረም ፍልሰት መንገድያት፣ ካብ ኤርትራ ክሳብ ኤውሮጳ ድልዳል መስመር ኣዋዲዶም መራሕቲ ሃይማኖት ከይተረፉ ዓሲቦም ብዙሓት መንገድያት ኤርትራ ኣብ ሰሃራን ባሕርን ከም ዝጠፍኡ ገይሮም። ንኤርትራ ንምድኻም ዘየሎ ሓሶት ምሂዶም ነታ ሃገር ኣዳኺምካ ድሕሪ ነዊሕ እዋን ህዝቢ ተዳኺሙ ነታ ሃገር ገዲፍዎ ንኸወጽእ ን10 ዓመት ዝኣክል ኣብ ልዕሊ ህዝብን መንግስትን ኤርትራ ብማዕቀብ ኣሳቕየሞ። ከታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ወያነ ዘካየዱ ሽርሒ ጸብጺብካ ዝውዳእ ኣይኮነን።

ብፍላይ ኣብ እምነት ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ብምሊዮናት ዶላራት ተመዊሎም ጳንጠ ኣብ ማእከል ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ሰሊኾም ብምእታው ኣብ ህዝቢ ብዙሕ ናዕቢ ኣለዓጊሎም።

ኣብነት ንምጥቃስ በዓል ዶ/ር ፍጹም ዶ/ር ተኸለኣብ ቀሺ ገብረሚካል ቀሺ ገብረመድሂን ብገንዘብ ተመዊሎም ኣብ ልዕሊ እምነት ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ኣብ ማእከል ቤተ ክርስቲያን ዝተፈጸመ ባእሲን ዕግርግርን ናይ ትማሊ ታሪኽ እዩ። እቶም ኣብ'ቲ እዋን ዝነበሩ መራሕ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ኣብ ክንዲ ንእምነት ምቕርቋር ኮር ተገምጠል ኮይኑ ነቶም ፈጸምቲ ገበን ክጣበቕሎም ተራእዮም። እዚ ድማ እቲ ካብ ደገ ዝመጸ ሰነዳት ንህዝብን ንመራሕቲ ሃይማኖትን ኣብ እዋኑ ተገሊጹ እዩ። ነዚ ንኸትፈልጥ ድማ እቶም መራሕ ሃይማኖት ዝነበሩ ኣብ ቅድሚ ላዕሊዎት መምሃራን ኦርቶዶክስ ተዋህዶን መራሕቲ ገዳማትን ልዕሊ 3ተ ዓመት ዝደኸሙሉ 7ተ ሺድዮ ተቐዲሑ ኣብ ዩቲብ ተዘርጊሑ ኣሎ ርኣዮ። ቅድሚ ኣብዘደድሊ ምእታው ምፍላጥ ኣገዳሲ እዩ። ከምዚ ናትካ ኣብ ኤውሮጳን ኣመሪካን ኮይኖም ኣራጢጦም ንህሪ ዝጽሕትሩ ኣይተሳእኑን ስለዚ ኤርትራ ጉዳይ ኢትዮጵያ ኣይምልከታን እዩ ዝበልካዮ ይምልከተናን ፈረቓን እምበር። ምኽንያቱ እዛ ዓዲ ጀጋኑ ሃገር ብኣኻን ወዲ ከማኻን ተንኮላት እንዳ መሃዘኩም መዓልታዊ ኣባትር ከተወጥጡ ናይ መጨረሻ መዕገቲ ክንገብረልኩም ክንግደድ ኢና።

1. ቀዳማይ ዕላማና ታሪኽ ኤርትራ ኣብ ኩሉ ቤት ትምህርታታት ኢትዮጵያ ከም ሳብጀክት ኩሉ ኢትዮጵያዊ ክመሃሮን ክፈልጦን ናይ ግድንዮ። ንስኻን ከማኻን፣ ወያነን ታሪኽ ኤርትራ በሪዝኩም ኤርትራ ሃገር ከምዚይነበረት ሰውራ ኤርትራ ኣብ ዓለም መዳርግቲ ዘይብሉ ተኣምራት ዝሰርሐ ውድብ ምኻኑ ህዝቢ ዓለም መስኪርሉዮ። ነዚ ታሪኽ ኣብ ኢትዮጵያ ዘይምስሉ ክትምህሩ ጸኒሕኩም።

2. በዚ ምኽንያት ኢትዮጵያ ነቲ ሃለውለው ታሪኽ ጉሒፋ እቲ ልክዕ ታሪኽ ምስ ጉረባብታ ከንብራ ዝኸእል ሓቀኛ ታሪኽ ሒዛ ንኸትከይድ መስመር ከነትሕዛ ምኻና ከበሰረካ እፊቱ።

ኢትዮጵያ ካብ'ቲ ሒማቕ ታሪኽ ወጺኦ ነዚ ሓድሽ ወለዶ ምስ ጉረባብቱ ብሓንሳብ ከንብሮም ዝኸእል ኣብ ሓቂ ዝተመርኩሰ ታሪኽ ንዝህባ ከተስንቕ ናይ ኩላትና ሓላፍነትዮ።

ብተወሳኺ እዞም ንህዝቢ ኢትዮጵያ ናብ ናዕቢ ከተእትው ትጽዕሩ ዘሎኹም ከም በዓል ታምራት ነገራ ኣቤል ወዲ ወይና ካልኣት'ውን ሓለይቲ ህዝቢ መሲልኩም ህዝቢ ዘነዓዕብ ኣብ መድያ ትዝርግሕዎ ዘሎኹም መንግስቲ ኢትዮጵያ ናብ ፍርዲ ክቕርቡኩም እላቦ።

እዚኣቶም ጠንቂ ህዝቢ ኢትዮጵያ እምበር ንህዝቢ ኤርትራስ ፈኪሮም ተዛሪቦም ላህሊሆም ከምጽእዎ ፋይዳ ዮብሉን። ወያነ ብዙሕ ላህሊሁ ሓንቲ ቅንጣብ ጸጉሪ ናይ መራሕትና ክቕንጥብ ኣይከኣለን። እቶም ትልህልሁን ትነብሉን ዘሎኹም ካብ ወያነ ተምሃሩ።

**ክብርን ዝኸርን ንሰማእታትና
ዓወት ንሓፋሽ**

ተስፋይ ጀርመን

